

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री गोपाल पराजुली
माननीय न्यायाधीश श्री दिपकराज जोशी

फैसला

070-CI-0331

मुद्दा: परमादेश।

वडा प्रहरी कार्यालय (क) लाहान सिरहा -----१ पुनरावेदक

विरुद्ध

जिल्ला सिरहा, लाहान नगरपालिका वडा नं. ५ बस्ने मुनी साह-----१ विपक्षी

शुरु फैसला गर्ने: माननीय का.मु. मुख्य न्यायाधीश श्री लोकेन्द्र मल्लिक
माननीय न्यायाधीश श्री टेकराज नेपाल

पुनरावेदन अदालत राजविराज

न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९(२) अनुसार यसै अदालतको क्षेत्राधिकार भित्रको भै दायर हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य र ठहर यस प्रकार छः

जिल्ला सिरहा लाहान नगरपालिका वडा नं. १ स्थित होटल विशालमा मिति २०६९।३।२० गते राती डाकाहरुले डकैती गरी लुटपीट गरी सम्पत्ति लगेको उपर स्थानीय वडा प्रहरी कार्यालय (क) लहानमा निज अपराधीहरुलाई पक्राउ गरी कानूनी कारवाही गरिपाउँ भनी मिति २०६९।३।२१ गते विहान देखि व्यापारी, स्थानिय, राजनैतिक व्यक्तिहरुको सहभागितामा शान्तिपूर्ण जुलुस प्रदर्शन गरी विपक्षी लहान वडा प्रहरी कार्यालय (क) लहानलाई जन दवाव दिईरहेको बेला जाहेरीमा उल्लिखित राजबहादुर साहीको नेतृत्वमा आएको टोलीले शान्ति रुपमा प्रदर्शन गरिरहेको तथा आफ्नो होटल विशालमा बसी रहेको ठाउँ समेतमा प्रवेश गरी लाठी चार्ज गर्न लगाई होटलका झ्याल, ढोका सिसाहरु सबै फोडी मलाई समेत जत्रतत्र लाठी प्रहार गरी विपक्षीहरु त्यहाँबाट भागेका हुन । सोही विषयको

सार्वजनिक मुद्दा दर्ता गर्नका लागि जाहेरी लिएर विपक्षी लहान वडा प्रहरी कार्यालय (क) मा जाँदा उक्त जाहेरी दरखास्त दर्ता गर्न नमानी निवेदकलाई हप्काई दप्काई गरी निकाली दिएकोले र उक्त जाहेरी दरखास्त लहान इलाका हुलाक मार्फत मिति २०६९।३।२६ गते विपक्षी वडा प्रहरी कार्यालय लाहानको नाउँमा पठाएकोमा हालसम्म उक्त जाहेरीलाई बेवास्ता गरी दर्ता नै नगरी विपक्षी वडा प्रहरी कार्यालय लहानमा नै रहेको हुँदा मेरो उक्त जाहेरी दर्ता गरी आवश्यक कारवाही गरि विपक्षीको नाउँमा परमादेशको आदेश जारी गरिपाउँ भन्ने समेत व्यहोराको निवेदन पत्र ।

यसमा के कसो भएको हो ? निवेदकको मागबमोजिमको आदेश किन जारी हुनु नपर्ने हो ? मागबमोजिमको आदेश जारी हुनु नपर्ने कुनै आधार कारण भए सबुद प्रमाणसहित म्याद सूचना पाएका मितिले बाटाको म्याद बाहेक १५ दिन भित्र पुनरावेदन सरकारी वकिल कार्यालय, राजविराज मार्फत लिखित जवाफ पेश गर्नु भनी आदेश र निवेदनको प्रतिलिपी समेत साथै राखी विपक्षीहरुको नाममा म्याद सूचना जारी गरी लिखित जवाफ परे वा समय व्यतित भएपछि नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने समेत व्यहोराको शुरु पुनरावेदन अदालत, राजविराजको आदेश ।

निवेदन माग दावीबमोजिम विशाल होटलमा कुनै किसिमको डाका वारदात नै नभएकोले उक्त जाहेरी दरखास्त दर्ता नगरिएको हो । निवेदकले कपोलकल्पित व्यहोरा लेखी सिरहा जिल्ला अदालतमा यस कार्यालय समेतलाई विपक्षी बनाई यातना तथा क्षतिपूर्ति मुद्दा दिई २३०, २३८१, २३८२, २३८३ नं. मा दर्ता गराई सो मुद्दाको प्रतिउत्तर पठाई सकिएको हुँदा रिट निवेदन खारेज गरिपाउँ भन्ने समेत व्यहोराको विपक्षीबाट पर्न आएको लिखित जवाफ ।

यसमा मिति २०६९।३।२१ गते व्यापारी स्थानीय राजनैतिक व्यक्तिहरुको सहभागितामा शान्तिपूर्ण जुलुश प्रदर्शन गरी वडा प्रहरी कार्यालय (क) लाहानलाई दवाव दिईरहेको अवस्थामा जाहेरीमा उल्लेखित राजबहादुर शाहीको नेतृत्वमा आएको टोलीले जुलुश प्रदर्शन गरी प्रदर्शनकारीहरुले मेरो होटलमा प्रवेश गरी झ्याल ढोकामा जत्रतत्र लाठी चार्ज गर्न लगाई झ्यालको सिसाहरु फोडी जत्रतत्र लाठी प्रहार गरी क्षति पुऱ्याएको हुँदा सोही विषयको जाहेरी दरखास्त लिई वडा प्रहरी कार्यालय (क) लहानमा जाँदा प्रहरी कर्मचारी विरुद्धको जाहेरी भएको हुँदा लिदैनाँ भनी हप्काई दप्काई निकाली दिएको भन्ने निवेदन दावी रहेकोमा

सो लाई खण्डन गर्ने गरी वडा प्रहरी कार्यालय (क) लहानले आफ्नो लिखित जवाफमा कुनै ठोस आधार प्रमाण पेश गर्न सकेको पाइँदैन । निवेदकको भनाईलाई अस्वीकार गरे पनि आफ्नो हक प्रचलनको लागि रितपूर्वकको निवेदन लिई निवेदक विपक्षी कार्यालयमा गएकोमा कानूनबमोजिम कारवाही गर्नु पर्नेमा सो गर्न सकेको पनि पाइँदैन । एउटा साधिकार निकायबाट यथोचित समयमा निकास दिनु पर्ने कर्तव्य वडा प्रहरी कार्यालय (क) लहानको भएतापनि सो जिम्मेवारी विपक्षीले पूरा गरेको मिसिल संलग्न कागजातबाट देखिँदैन । त्यसो हुन नसके कानूनको शासनको उपहास हुन जान्छ । प्रस्तुत निवेदनमा यथोचित समयमा कानूनी कारवाही भएको देखिँदैन । निवेदकको उक्त जाहेरी दरखास्त लिई गएको अवस्थामा दर्ता नगरी त्यसै राखिनुले निजको मौलिक हकमा कुठाराघात भएको मान्नु पर्ने हुन्छ । तसर्थ निवेदकले हुलाकबाट पठाएको जाहेरी दरखास्त निवेदकलाई झिकाई सनाखत गराई उक्त जाहेरी दरखास्त कानूनबमोजिम दर्ता गरी सरकारी मुद्दा सम्बन्धी ऐन, २०४९ बमोजिम अनुसन्धान र तहकिकात गरी गराई कारवाहीको टुङ्गो लगाई दिनु भनी प्रत्यर्थीका नाउँमा परमादेशको आदेश जारी हुने ठहर्‍याई शुरु पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट भएको मिति २०६६।८।२४ को फैसला ।

मिति २०६९।३।२० गते राती भएको घटनामा निवेदन दावीको घटनामा घाइते भएका प्रहरी जवानको उपचार खर्च तिर्ने सहमति जनाएपछि छोडिदिएका यी रिट निवेदकले घाइतेको उपचार गर्नु पर्छ भनी स्थानीय उतश्रृङखल व्यक्तिलाई उचाली यातायात बन्द एवं हडताल गराउँदा सुरक्षा समितिको निर्देशनबमोजिम विपक्षी निवेदक समेतका व्यक्तिहरु राखी सम्झाई बुझाई गर्दा नमानी प्रहरी कर्मचारीहरु माथि ढुङ्गा मुढा गर्दा घाइते भएबाट सवारी साधन सुचारु गर्न भिडदंगा नियन्त्रण गरिएको हो । उजुरीकर्ताको होटल तोडफोड गर्ने र बिना कारण पक्राउ गरी यातना दिने, थुनामा राख्ने कार्य यस कार्यालयबाट गरिएको नहुँदा र निवेदन दावी कपोलकल्पित भै निवेदकले हुलाकबाट पठाएको जाहेरी हदम्याद भित्रको समेत नदेखिँदा विलम्बको सिद्धान्तले निवेदन खारेज गर्नुपर्नेमा प्रमाणको मूल्याङ्कन नै नगरी शुरु पुनरावेदन अदालतबाट परमादेशको आदेश जारी हुने ठहर्‍याई भएको फैसला नमिलेकोले उल्टी गरिपाउँ भन्ने व्यहोराको वडा प्रहरी कार्यालय (क) लहान हाल इलाका प्रहरी कार्यालय सिरहाको पुनरावेदन पत्र ।

नियमबमोजिम साप्ताहिक तथा दैनिक पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको पुनरावेदन सहितको शुरु मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा पुनरावेदन माग दावीबमोजिम आदेश जारी गर्नु पर्ने हो होइन सोही विषयमा निर्णय दिनु पर्ने हुन आयो ।

जिल्ला सिरहा लाहान नगरपालिका वडा नं. १ स्थित होटल विशालमा मिति २०६९।३।२० गते राती डाकाहरुले डकैती गरी लुटपीट गरी सम्पत्ति लगेको उपर स्थानीय वडा प्रहरी कार्यालय (क) लहानमा निज अपराधीहरुलाई पक्राउ गरी कानूनी कारवाही गरिपाउँ भनी मिति २०६९।३।२१ गते विहान देखि व्यापारी, स्थानीय, राजनैतिक व्यक्तिहरुको सहभागितामा शान्तिपूर्ण जुलुस प्रदर्शन गरी विपक्षी लहान वडा प्रहरी कार्यालय (क) लाई जन दवाव दिईरहेको बेला जाहेरीमा उल्लिखित राजबहादुर साहीको नेतृत्वमा आएको टोलीले शान्तिपूर्ण जुलुस प्रदर्शन गरिरहेको तथा आफ्नो होटल विशालमा बसी रहेको ठाउँ समेतमा प्रवेश गरी होटलका झ्याल ढोकाल जत्रतत्र लाठी चार्ज गर्न लगाई झ्यालका सिसाहरु सबै फोडी मलाई समेत जत्रतत्र लाठी प्रहार गरी विपक्षीहरु त्यहाँबाट भागी गएका हुन । प्रस्तुत विषयमा सार्वजनिक मुद्दा दर्ता गर्नका लागि जाहेरी लिएर विपक्षी लहान वडा प्रहरी कार्यालय (क) मा जाँदा उक्त जाहेरी दरखास्त दर्ता गर्न नमानी निवेदकलाई हप्काई दप्काई गरी निकाली दिएकोले उक्त जाहेरी दरखास्त लहान हुलाक मार्फत मिति २०६९।३।२६ गते विपक्षी वडा प्रहरी कार्यालय लाहानको नाउँमा पठाएकोमा हालसम्म उक्त जाहेरीलाई बेवास्ता गरी दर्ता नै नगरी विपक्षी वडा प्रहरी कार्यालय लहानमा नै रहेको हुँदा उक्त जाहेरी दर्ता गरी विपक्षीको नाउँमा परमादेशको आदेश जारी गरिपाउँ भन्ने व्यहोराको निवेदन दावी रहेको अवस्थामा निवेदकले विशाल होटलमा कुनै किसिमको डाका वारदात नै भएकोले उक्त जाहेरी दरखास्त दर्ता नगरिएको र निवेदकले कपोलकल्पित व्यहोरा लेखी सिरहा जिल्ला अदालतमा यस कार्यालय समेतलाई विपक्षी बनाई यातना तथा क्षतिपूर्ति मुद्दा दिई २३०, २३८१, २३८२, २३८३ नं. मा दर्ता गराई सो मुद्दाको प्रतिउत्तर पठाई सकिएकोले निवेदकले पटक-पटक कपोलकल्पित झुठ्ठा व्यहोराको निवेदन दावी लिएको हुँदा खारेज गरिपाउँ भन्ने व्यहोराको विपक्षीहरुको लिखित जवाफ रहेको देखिन्छ ।

निर्णय तर्फ विचार गर्दा जिल्ला सिरहा लहान नगरपालिका वडा नं. १ स्थित विशाल होटलमा मिति २०६९।३।२० गते राती डाकाहरु आई डकैति, लुटपीट, कुटपीट गरी सम्पत्ति समेत लगे उपरको जाहेरी दरखास्त लिई वडा प्रहरी कार्यालय लहानमा जाँदा विपक्षी

वडा प्रहरी कार्यालयले उक्त जाहेरी दरखास्त दर्ता गर्न नमानी म निवेदकलाई नै हप्काई दप्काई गरी निकाला समेत गरेकाले पछि उक्त जाहेरी दरखास्त हुलाक मार्फत पठाएकोमा हालसम्म उक्त जाहेरी दरखास्तलाई दर्ता समेत नगरी बेवास्ता गरी कानूनबमोजिम जिम्मेवारी बहन नगरेकोले उक्त जाहेरी दरखास्त दर्ता गरी परमादेशको आदेश जारी गरिपाउँ भन्ने निवेदन दावी भएकोमा निवेदन दावीबमोजिम विशाल होटलमा डकैति, कुटपीट, लुटपीट समेत भएको अवस्था नभएकोले कपोलकल्पित दायर हुन आएको रिट निवेदन खारेज गरिपाउँ भन्ने व्यहोराको लिखित जवाफ रहेकोमा शुरू पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट उक्त रिट निवेदन कानूनबमोजिम दर्ता गरी कारवाही समेत गरी टुङ्गो लगाउनु भनी यी विपक्षी वडा प्रहरी कार्यालय लहानका नाउँमा परमादेशको आदेश जारी भएपश्चात् सो आदेश उपर चित्त नबुझाई यी विपक्षीले सो आदेश उपर पुनरावेदन पत्र दायर गरेको पाइयो ।

जिल्ला सिरहा लहान नगरपालिका वडा नं. १ स्थित विशाल होटलमा मिति २०६९।३।२० गते राती डाकाहरुले डकैति गरी सम्पत्ति लगेको उपर स्थानीय वडा प्रहरी कार्यालय (क) लहानमा यी निवेदक सहित व्यापारी एवं स्थानीय राजनैतिक व्यक्तिहरुको सहभागितामा जुलुश प्रदर्शन गरी विपक्षी वडा प्रहरी कार्यालयलाई त्यस्तो गैरकानूनी काम उपर जनदवाव दिएको भन्ने कुरा मिसिल संलग्न कागज प्रमाणबाट देखिन्छ । उक्त विशाल होटलमा डकैति भएको अवस्थामा विपक्षी प्रहरीहरुले लाठी प्रहार गर्दा झ्याल, ढोका, सिसा तोडफोड भै क्षति पुऱ्याएको अवस्थामा यी निवेदकले सो विषयको अपराधीहरुलाई कारवाही गरिपाउँ भनी जाहेरी दरखास्त दायर गर्न जाँदा ठोस आधार प्रमाण बिना विपक्षी वडा प्रहरी कार्यालय लहानले आफ्ना प्रहरी कर्मचारी विरुद्धको जाहेरी भएको हुँदा लिन अस्वीकार गरेको र यी निवेदकको जाहेरी झुठ्ठा कपोलकल्पित रहे भएको भनी विपक्षी वडा प्रहरी कार्यालयले लिखित जवाफ फिराएको देखिन्छ ।

विशाल होटलमा डकैतिको घटना घटेपश्चात यी निवेदक आफ्नो कानूनी हक प्रचलनको लागि रितपूर्वकको निवेदन लिई दर्ता गराउन गएको उक्त अवस्थामा सो जाहेरी दर्ता नगर्नुको कुनै ठोस आधार कारण प्रमाण विपक्षीहरुको लिखित जवाफबाट देखिन नआएको र वडा प्रहरी कार्यालयले कानूनबमोजिम जिम्मेवारी बहन गरेको समेत पाइएन । एउटा कानूनबमोजिम स्थापित साधिकार निकायबाट यथोचित समयमा परेको निवेदन उपरको निकास दिनु पर्ने कानूनी कर्तव्य उक्त विपक्षी वडा प्रहरी कार्यालयको रहे भएको अवस्थामा उक्त

जिम्मेवारी बहन गरेको कुरा मिसिल संलग्न कागज प्रमाणबाट देखिन आउँदैन । त्यसरी जिम्मेवारी बहन गर्न नसकेको अवस्थामा कानूनको शासनको उपहास हुन जाने देखिन्छ । प्रस्तुत निवेदन दावी उपर यथोचित समयमा कानूनी कारवाही भएको देखिन आएन । निवेदक उक्त जाहेरी दरखास्त लिई गएको अवस्थामा दर्ता नै नगरी त्यसै राखिनु र हुलाकबाट पठाएको जाहेरी दरखास्त समेत उपर निवेदकलाई झिकाई सनाखत गराई उक्त जाहेरी दरखास्त कानूनबमोजिम दर्ता गरी सरकारी मुद्दा सम्बन्धी ऐन, २०४९ बमोजिम अनुसन्धान र तहकिकात गरी गराई कारवाहीको टुङ्गो लगाउनु पर्नेमा मिसिल संलग्न कागज प्रमाणबाट सो गरे गराएको अवस्थामा पाइएन ।

अतः माथि विवेचित आधार प्रमाणबाट रितपूर्वक दायर हुन आएको जाहेरी दरखास्त कानूनबमोजिम दर्ता गरी अनुसन्धान, तहकिकात तथा आवश्यक कारवाही गरी टुङ्गो लगाउनु भनी मिति २०६९।८।२४ मा पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट जारी भएको परमादेशको आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । प्रस्तुत मुद्दाको जाहेरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत- रणबहादुर कटवाल

कम्प्यूटर- रानु पौडेल

सम्बत् २०७१ साल भदौ महिना २९ गते रोज १ शुभम्-----